

LUNDS
UNIVERSITET

Mot en konnektiv etik

Etik och moral i en ny digital kontext

Sara Al-Juburri & Eline Johnson

Medie- och kommunikationsvetenskap

Institutionen för kommunikation och medier

MKVK04

HT23

Handledare: Fredrik Miegel

Examinator: Fredrik Schoug

Abstract

Sedan urminnes tider har frågor om etik och moral haft stor inverkan på människors liv. I den globaliserade och digitala värld vi idag lever i är dessa fortfarande aktuella, men har kommit att förändras. Då vi har gått från att befinna oss i en kollektiv till en konnektiv kontext, och vår kommunikation inte längre enbart sker ansikte mot ansikte, har nya etiska och moraliska frågor uppkommit. Den här uppsatsen utforskar hur etik och moral skildras i en digital och konnektiv värld. Detta gör vi genom att utföra en innehållsanalys av fallet YouTube-profilen Ruby Franke och hennes före detta kanal *8 Passengers*. Vårt fokus ligger på hur de etiska och moraliska gränserna förflyttas som en konsekvens av den konnektiva utvecklingen. Syftet med denna uppsats är att förstå de etiska och moraliska utmaningar som kan uppstå i en digitaliserad värld. Hur kan vi förstå den universella, konnektiva etik som växer fram? Vilket ansvar bär användarna av internet? Genom att ställa dessa frågor synliggör vi några av de problem och utmaningar etiken och moralen står inför i en konnektiv och digitaliserad värld, och demonstrerar hur vi går mot en konnektiv etik.

Nyckelord

Etik, moral, konnektivitet, digitalisering, globalisering

Innehållsförteckning

Etik och moral i en konnektiv värld	4
Forskningsöversikt	5
Metod och urval	9
Analysverktyg: Hur vi förstår etik och moral	12
Mot en konnektiv etik	14
När det privata livet blir underhållning	14
En konnektiv värld	21
Var går gränsen?	32
Litteraturlista	36

Etik och moral i en konnektiv värld

Under flera tusen år har frågor om vad som är etiskt och moraliskt försvarbart diskuterats. Sedan internet växte fram och vårt samhälle blivit allt mer konnektivt, har dessa frågor följt med men förändrat karaktär. I samband med internets framväxt har nya rum att interagera i öppnats upp och nya sociala situationer har skapats. Att kommunicera och ta till oss information utan rumsliga och tidsmässiga begränsningar har blivit normaliserat och en del av de flesta människors vardag. Detta har även satt oss i en ny konnektiv kontext där nya etiska och moraliska frågor uppstår. Finns det en universell etik att förhålla sig till på internet? Vilket ansvar bär användarna av internet? Och var går gränsen när man som användare blir moraliskt ansvarig för det man tar del av på internet? Frågorna som uppstår i detta nya sammanhang är många.

Denna uppsats behandlar ämnet etik och moral i en konnektiv och digital värld. Etiska dilemman digitalt är inte ett helt utforskat ämne men berör i de flesta fall de etiska överträdelser som kan anses ske vid användning av våra personuppgifter (Rauf 2020). Andra ämnen som berörs är fenomen såsom *sharenting* (Ögel 2022), *cancel culture* (Lokhande & Natu 2022), *oversharing* (Iskul & Joamets 2021) och *shaming* (Ge 2020). Däremot finns det brist på forskning som behandlar hur de etiska och moraliska gränserna förflyttas som en konsekvens av den digitala och konnektiva utvecklingen. Utifrån förståelsen av det ständigt förändrade medielandskapet i en värld som blir allt mer konnektiv, och med hänsyn till de konsekvenser detta har på etik och moral, är detta ett högst aktuellt och viktigt område att forska mer inom.

Uppsatsen kommer att beröra ämnet genom att studera fallet YouTube-profilen Ruby Franke och hennes kanal *8 Passengers*. Under 2023 arresterades Franke anklagad för barnmisshandel (Weber & Levy 2023). Detta efter att hennes son, utmärglad och med tejpade handleder och vrister, klättrat ut genom ett fönster och sprungit in till grannen för att larma polisen. I årtal har följare fått ta del av familjens vardag där de offentligt visat upp allt vad deras liv inneburit. Paret Franke har blivit kritiserade för sitt föräldraskap efter att de har publicerat ett flertal kontroversiella videor, där de visar upp hårda bestraffningar och misskötsel av sina barn (ibid.). Franke-fallet utgör ett exempel på etiska och moraliska dilemman som kan uppkomma som en konsekvens av den digitaliserade och konnektiva utvecklingen, vilket belyses i denna uppsats. Genom att undersöka skillnaderna mellan det etiska och moraliska ansvar grannen till familjen Franke hade i förhållande till hennes följares ansvar, hjälper det oss att förstå hur etiska och moraliska gränser förflyttas som en konsekvens av utvecklingen från en kollektiv till en konnektiv kontext.

Frankes fall fick oss att få upp ögonen för de etiska och moraliska överträdelser som kan ske i ett digitalt och medialt sammanhang. Det fick oss även att fundera över hur konnektiviteten har förändrat människors sätt att agera etiskt och moraliskt. Frankes fall synliggör några av de problem och utmaningar etiken och moralen står inför i en konnektiv och digitaliserad värld. Vår forskning lägger vikt vid hur de etiska och moraliska gränserna förflyttas och vad det innebär för individens konnektiva ansvar. Syftet med denna uppsats är därmed att skapa en förståelse för vilka dessa problem och utmaningar är, och hur vi kan förstå etik och moral i denna nya, ständigt växande kontext. Mot bakgrund av detta är våra frågeställningar följande: *Hur kan vi förstå konnektiv etik? Hur kan vi förstå de etiska och moraliska rättigheter samt skyldigheter vi har på internet?*

Forskningsöversikt

Sharenting är ett konkret exempel på forskning som berör etik och moral på internet. Begreppet har uppkommit för att förstå konceptet hur föräldrar delar information om sina barn online. Ögel (2022) presenterar i sin artikel en undersökning som visar att Facebook och Instagram har blivit vanliga plattformar att dela bilder på sina barn på. Studien visar att föräldrar tenderar att dela bilder som har positiva associationer för att presentera en tilltalande bild av sitt föräldraskap och relationen till sina barn. Vidare visar Ögel att sannolikheten att någon delar innehåll av sina barn på sociala medier är relaterat till föräldrarnas ålder, hur frekvent de delar material på sociala medier i övrigt, hur många som gillar bilderna på barnen samt det mottagande bilderna får offline. Yngre föräldrar tenderar att dela bilder mer frekvent, liksom de föräldrar som är mer aktiva användare på sociala medier, samt de som får ett stort antal gilla-markeringar på sina bilder. Till sist visar även studien att konsekvenserna av hur sharenting påverkar barnens framtid i stor grad ignoreras av de föräldrar som deltog i undersökningen.

Tartari et al. (2023) menar i sin artikel att definitionen av sharenting även bör inbegripa den potentiella skada som uppstår när en vårdnadshavare, som har till uppgift att skydda de minderåriga de har vårdnaden om, delar identifierande och känsliga uppgifter gällande dem. Detta för att kunna förutse potentiella risker och kunna skydda minderåriga. Vidare visar studien att många föräldrar känner ett behov av att kunna få tips och rådgivning online relaterat till sitt föräldraskap men också av att dela med sig av sina egna erfarenheter. Detta gör de utan tanke på vilken risk de utsätter barnen, vilkas information de delar, för. Skillnaden mellan föräldraskap online och offline, samt hur dessa två samspelar, blir avgörande för att förstå sharenting i denna

studie. Artikelförfattarna menar också att det finns behov av mer ingående forskning om orsakerna och konsekvenserna av sharenting.

Shaming är ett annat exempel på moraliska överträdelser som kan uppstå på sociala medier. Ge (2020) skriver i sin artikel om hur fientlighet på sociala medier kan minska användarnas moraliska känslighet, det vill säga nivån på hur medvetna de är om hur deras handlingar påverkar andra. Online shaming är en av de konsekvenser som kommer ur minskad moralisk känslighet. Eftersom användare är mindre medvetna om konsekvenserna av att uttrycka sig fientligt online, jämfört med offline, påverkar detta deras moraliska omdöme. Ge visar genom studien att följderna av cybermobbing inte är lika påfallande för förövaren som när mobbing sker i det fysiska livet. Författaren menar att detta speciellt gäller shaming. Shaming ger oss därmed en förståelse för hur individers moraliska omdöme kan påverkas av digitaliseringen.

Kogut et al. (2018) redogör för begreppet *distance suffering*. Studien undersöker hur den psykologiska distansen kan påverka vår vilja att donera till insamlingar till förmån för offer som vi inte kan identifiera oss med. Resultatet visar att de känslomässiga reaktionerna och viljan att hjälpa offer minskar tillsammans med det psykologiska avståndet. I denna uppsats kommer begreppet användas i syfte att förstå hur avstånd kan påverka hur vi agerar etiskt och moraliskt.

Utöver detta är cancel culture ett begrepp som fått en plats i det medie- och kommunikationsvetenskapliga forskningsfältet. Problemet belyses bland annat i artikeln av Lokhande och Natu (2022). Artikeln diskuterar cancel cultures negativa respektive positiva aspekter. Författarna för ett resonemang som hjälper oss att förstå hur moraliska och etiska överträdelser som sker online kan få konsekvenser.

Begreppet oversharing innebär att man dela med sig av för mycket känslig information på nätet. Vi kommer i vår uppsats att benämna oversharing som *överdelning*. Enligt Raman et al. (2023) så finns det fem sätt att överdela online, eller att *självexponera* sig (benämns i deras studie som *self-disclosure*): genom självuttryck, självklargörande, social validering, relationsutveckling eller genom att utöva social kontroll. Om en individ väljer att självexponera sig genom ett av dessa sätt, är det oftast för att de vill uppnå ett specifikt mål. Studiens resultat bidrar till att ge oss en djupare förståelse av hur man kan självexponera sig. Medieanvändare kan med hjälp av kunskaper från studien förebygga skadlig självexponering genom att förändra sina sätt att dela online.

En studie gjord av Yang och Tan (2012) visar att vad en individ väljer att publicera och kommentera på internet påverkas ofta av dennes känslor. Artikeln förklarar att det finns fem sätt

att uttrycka sig online. *Självuttryck* grundas oftast i känslor, där individen uttrycker sig baserat på hur den emotionellt känner. *Självklargörande* innebär att individen tar emot feedback, för att förstå sig själv. *Social validering* är ett sätt för individen att få ökad popularitet och på så sätt få en större social acceptans. *Relationsutveckling* främjar individens relation till andra, både ytliga och intima relationer. *Social kontroll* innebär att individen tar kontroll över en situation genom att manipulera andras beteende. Sammanfattningsvis menar forskarna att man genom dessa fem sätten kan skapa en förståelse för vilka mål internetanvändare har när de uttrycker sig online och vad de söker efter i den digitala sfären.

Tidigare forskning studerar även den juridiska aspekten av att publicera personuppgifter online. Forskning skriven av Cooper (2022) undersöker hur privatisering av media har kommit att bli en stor fråga, det gäller framför allt sociala medier. Cooper refererar till McLuhans *media laws* och menar att det finns lagar som styr hur medierna påverkar innehållet. Av de fyra lagarna handlar den första, som är aktuell för vår forskning, om hur man kan hämta och återhämta information. Vad som läggs upp på internet stannar på internet och kan spridas globalt. Detta leder till att vad som var menat att vara privat, inte längre förblir privat när det läggs upp på internet. Sociala medier har därför blivit ett digitalt rum där vi interagerar medialt. Personuppgifter, känslig information och information som överdelas kan därför riskeras att missbrukas av andra användare, när dessa publiceras online och används för sociala medier.

Föräldrars överdelning online kan sätta deras barn i risk, vilket presenteras i en studie gjord av Iskul och Joamets (2021). Artikeln lyfter vikten av att skydda barns integritet i den digitala sfären. De menar att föräldrar tar för givet att det de delar med sig om online rörande sina barn inte får några konsekvenser. Iskul och Joamets argumenterar för att denna typ av överdelning kan leda till mer skada än vad föräldrarna tror. De föreslår att detta kan förbättras genom skydd på sociala medier, och utforskar hur lagliga aspekterna kring barns rättigheter och integritet kan förbättras.

Forskning gjord av Rauf (2020) presenterar den mörka sidan av sociala medier, där olika sorters förtryck tar sig uttryck. Det förekommer även olika typer av säkerhetsproblem, såsom läckta personuppgifter och användning av information som blivit överdelad. På grund av att det har skapats ett digitalt rum där man inte längre behöver kommunicera ansikte mot ansikte, visar forskningen att en ny kultur har utvecklats där barn spenderar mer tid online än vad de gör med sina föräldrar.

En studie gjord av Stoilova et al. (2023) visar att man det senaste decenniet har behövt ta kontroll över hur barn använder sig av digitala medier. Anledningen till detta är att alla idag har tillgång till internet och dess innehåll. Detta gäller även små barn som har tekniska redskap såsom telefoner, datorer och surfplattor. I samband med teknologins utveckling har juridiska åtgärder, såsom lagar om åldersgränser på sociala medier, blivit tillgängliga för föräldrar att ta hjälp av. Föräldrarna kan exempelvis filtrera vad barnen får upp på sociala medier, begränsa tiden de spenderar online samt ta kontroll över vilka tekniska redskap barnen använder. Studien visar att verktyg som kan hjälpa till att avgränsa information på sociala medier inte används av föräldrar så ofta som man skulle kunna tro. I vilken utsträckning dessa används, påverkas enligt Stoilova et al. (2023), av vilken kultur föräldrarna lever i och hur förhållandena ser ut mellan barnen och deras föräldrar.

Vad som däremot saknas i tidigare forskning är en förståelse för vilka etiska och moraliska dilemman som kan uppstå i en konnektiv och digitaliserad värld. Vår uppsats bidrar till att problematisera förståelsen av etik och moral och hur dessa samspelar i en konnektiv och digital kontext. Den tidigare forskningen vi har tagit del av belyser och hjälper oss att förstå de etiska och moraliska dilemman som uppstått som en konsekvens av den digitala utvecklingen, men lämnar en kunskapslucka gällande förståelsen av hur etiska och moraliska gränser påverkas av den konnektiva utvecklingen och hur vi som användare bör förhålla oss till detta.

Metod och urval

För att vi ska kunna skapa en förståelse för etik och moral i ett konnektivt digitalt samhälle utgörs uppsatsen av en fallstudie. Flyvbjerg (2001:70) argumenterar för att studier av mänsklig aktivitet kräver att man studerar ett konkret fall och inte endast det universella. Vidare menar han (ibid.:136–137) att fallen måste förstås i relation till den kontext de uppstår i. Vårt fall förstås därför i en konnektiv och digital kontext. Flyvbjerg (ibid.) argumenterar också för att konkreta exempel kan säga något om det generella. Genom att vi konkretiserar och utgår ifrån ett specifikt fall som kan visa hur etiska och moraliska överträdelser kan ta sig i uttryck på internet, samt hur reaktionerna på dessa har artat sig, ger det oss möjligheten att skapa en universell och generell förståelse av konnektiv etik och moral.

Fallet vi har valt är den amerikanska YouTube-profilen Ruby Franke och hennes tidigare YouTube-kanal *8 Passengers*. Som vi skrev i inledningen, arresterades Franke den 30 augusti 2023 anklagad för barnmisshandel (Weber & Levy 2023). Gripandet kom som en följd av att sonen i familjen Franke, utmärglad och med tejpade handleder och vrister, klättrat ut genom ett fönster och sprungit in till grannen för att larma polisen. Kanalen *8 Passengers* var verksam under åren 2015-2022 och i juni 2020 hade kanalen 2.5 miljoner följare. Den togs sedan bort från YouTube under 2022 och Franke började istället att producera videor tillsammans med partnern Jodi Nan Hildebrandt, på deras tidigare gemensamma kanal *ConneXions* (Neumann, 2023). Även denna kanal togs bort och Hildebrandt blev arresterad för barnmisshandel vid samma tillfälle som Franke. Familjen Franke består av, förutom Ruby själv, hennes man Kevin och deras åtta barn. Kanalen har bestått av vloggar, vilket syftar till att visa upp sitt vardagsliv genom att filma sig själv och sin vardag, och är ett relativt nytt fenomen som genom de senaste decenniernas tekniska innovationer blivit populärt. Frankes vloggar har bestått av allt från mysiga familjestunder till klipp där hon tillrättavisar sina barn (Weber & Levy 2023). Innehållet har varit hyllat, men många gånger också kontroversiellt och ifrågasatts av tittare. Framför allt har de uppfostringsmetoder som Franke visat upp varit omstridda. Hennes uppfostringsmetoder har bestått av hårda bestraffningar, såsom att skicka en av sönerna till ett läger för problematiska ungdomar och att låta en av döttrarna gå hungrig under en hel skoldag. Dessa metoder har upprört många och skapat starka reaktioner både under den period kanalen var verksam liksom efter Frankes gripande. Flyvbjerg (2001:77–78) menar att ett kritiskt och extremt fall kan öka generaliserbarheten. Detta beror på att det finns mer information att hitta i extrema fall. Fallet Franke utgör ett exempel på det som vår uppsats behandlar: etiska och moraliska överträdelser i

en konnektiv och digital kontext. Utifrån detta argumenterar vi för att Frankes kontroversiella innehåll som hon publicerade på *8 Passengers* samt att hon senare blev arresterad, skapar ett bra fall för att belysa våra frågeställningar.

Det huvudsakliga empiriska materialet vi har valt för att studera Franke-fallet är en video från plattformen YouTube. Det kvalitativa fältet kännetecknas, enligt Krippendorff (2004:85), av förmågan att välja ut och sammanfatta en liten mängd material som kan användas till en väsentlig del i ens forskning. Vi har därför valt att begränsa vårt primära urval till en video. För att ta oss an fallet gör vi en innehållsanalys av det valda materialet. Krippendorff (ibid:119) menar att ett relevant urval består av material som kan bidra till att besvara de forskningsfrågor som man ställer. Materialet kan väljas utifrån exempelvis tidsperioder, situationer och källor. Utifrån denna förståelse har vi valt att begränsa vårt mest väsentliga urval till den 25-minuters långa YouTube-videon "The Twisted Case of Ruby Franke - Everything We Know", publicerad den 15 september av *Law&Crime Network* (2023). Videons innehåll är informativ och ger oss tillräckligt med material för att kunna förstå Franke-fallet, och kunna sätta det i en konnektiv etiskt och moralisk kontext. Kanalen drivs av journalister, såsom Jesse Weber och Angenette Levy, som publicerar nyhetsuppdateringar och direktbevakning av brottshändelser (ibid). Utöver detta består kanalen bland annat av videor där advokater presenterar fall från domstolar. Vår valda YouTube-video illustrerar Franke-fallet genom att visa upp filmklipp som Franke tidigare publicerat på sin nu borttagna kanal, och utifrån dessa föra en diskussion om fallet. Videon presenterar fallet i kronologisk ordning och på ett sakligt och nyanserat sätt. Detta ger oss möjlighet att förstå det kontroversiella med fallet Franke och de händelser som ledde fram till hennes gripande. Förutom videon består vårt empiriska material av kommentarer hämtade från YouTube-videos kommentarsfält. Kommentarererna uppgår till fler än 4000, där åsikter, debatter, funderingar och påståenden utbyts sinsemellan tittarna. Vi har tittat på över 400 kommentarer och valt ut 13 stycken som bidrar till att ge oss en översiktlig förståelse för de åsikter Franke-fallet gett upphov till. Dessa kommentarer valdes ut på grund av att de gav upphov till konversationer, och ger oss därmed möjlighet att demonstrera hur kontroversiellt fallet är. De ger oss en tillräcklig mängd material för att dels kunna skapa oss en generaliserad bild av inställningen till fallet Franke, dels kunna fungera som exempel i vår analys. Genom att vi analyserat kommentarer och skapat oss en förståelse för de reaktioner som fallet Franke har fått, kan vi undersöka hur händelserna har tagits emot av den konnektiva publiken. Detta hjälper oss att utforska de etiska och moraliska gränserna på internet, och bättre kunna analysera

ansvaret internetanvändarna själva besitter. Utöver vårt empiriska material tar vi också hjälp av två artiklar skrivna av Neumann (2023) respektive Raiken (2023). Artiklarna lyfter ytterligare aspekter av fallet, vilket gör att vi kan skapa oss en djupare förståelse av händelseförloppet.

Trots att det redan finns studier som utforskar etiska och moraliska dilemman i en digital kontext, så är förståelsen av hur etiska och moraliska gränser påverkas av den konnektiva utvecklingen och hur vi som användare bör förhålla oss till detta, ett relativt outforskat ämne. Ämnet är därför aktuellt och viktigt att forska inom. Under uppsatsens gång får begreppet *konnektiv etik* en central funktion i uppsatsen. En utmaning för vår studie var att vi inte hade möjlighet att ta del av originalvideorna från Frankes egen YouTube-kanal, då kanalen är borttagen. Men då YouTube-kanalen *Law&Crime Network* (2023) presenterar en mängd klipp från Frankes dåvarande kanal i sin video kan vi fortfarande skapa en förståelse över hur utvecklingen såg ut från Frankes tid som YouTube-profil fram till att hon arresterades.

Sammanfattningsvis, att genomföra en innehållsanalys av ett begränsat urval av material ger oss en ram att förhålla oss till. Genom att vi systematiskt analyserar och granskar det empiriska materialet, ger det oss möjlighet att förstå etiska och moraliska dilemman i en digital och konnektiv värld.

Analysverktyg: Hur vi förstår etik och moral

Uppsatsen bygger på en förståelse av etik och moral. För att förstå distinktionen mellan dessa tar vi därför hjälp av Baumans bok *Auschwitz och det moderna samhället* (1989/2004). Boken hjälper oss att förstå etik som en del av civilisationsprocessen och något som är fränkopplat från moralen. Han menar att vi i det moderna samhället inte längre ställs inför möten med moraliska problem. Baumans teorier tar inte hänsyn till den utveckling samhället tagit de senaste tre decennierna, där konnektiviteten och digitaliseringen har medfört att de moraliska mötena är ännu färre än förut. I vår uppsats tar vi hjälp av hans teori för att kunna sätta denna i dagens konnektiva kontext. Bauman utvecklar sedan definitionen i sin bok *Postmodern ethics* (1993), där han påstår att det postmoderna samhället ställer människan inför nya etiska och moraliska utmaningar. Bauman definierar moral som den mänskliga känslan och tanken av vad som är rätt och fel, som bidrar till hur vi agerar i enskilda situationer. Moral uppstår, enligt honom, i det omedelbara mötet med någon annan. Etik förklarar Bauman istället som de "regler" (även kallade principer) i samhället som motiverar våra beslut. Dessa består av en sammanhållen kod av moraliska principer som människor anammar i sin kollektiva sfär. Vi kan med hjälp av Bauman förstå skillnaden mellan begreppen och göra en avgränsning mellan hur vi ser på etiska och moraliska överträdelser i ett konnektivt sammanhang. Detta gör att vi även kan förstå det etiska och moraliska ansvaret internetanvändare besitter i ett annat ljus.

För att förstå Baumans definition av etik och moral i ett mer nutida sammanhang, har vi valt att sätta det i en konnektiv kontext. För detta har vi använt oss av José Van Dijcks bok *The Culture of Connectivity: a Critical History of Social Media* (2013). Van Dijcks bok har en essentiell roll i vår uppsats för att vi ska kunna förstå moral och etik i en global, digitaliserad värld. Boken hjälper oss även att utforma begreppet konnektiv etik i vår uppsats. Van Dijck talar om den ökade konnektiviteten i vår digitaliserade värld, där vi nu kan kommunicera över internet. Exempelvis kan individer från andra sidan världen ta del av Franke-fallet, tack vare konnektiviteten. Med denna konnektiva närhet blir de moraliska besluten vi väljer att ta problematiska, då vi ställs inför två dilemman. För det första har konnektiviteten fört oss närmare på så sätt att vi kan upptäcka moraliska överträdelser som är geografiskt avlägsna, men samtidigt blir det svårare att påverka dem. För det andra har konnektiviteten skapat avstånd mellan oss och därför blir frågan hur detta avstånd påverkar vår relation till moraliska överträdelser. Med hjälp av Van Dijcks bok kan vi förstå relationen mellan Franke och tittarna, och förstå vad för etiska och moraliska dilemman som kan uppstå när en situation såsom Franke-fallet sker på internet. På

så sätt kan vi se hur en digital konnektiv värld har bidragit till att vi gått från traditionell kommunikation, som sker ansikte mot ansikte, till digital kommunikation. Etik och moral har därmed också skiftats från att vara analog till att bli digital.

Analogt med konnektiviteten finner vi kosmopolitism som är ett av de begrepp som lägger vikt vid den globala etiken och den globala mänskliga gemenskapen. Appiah menar, i boken *Cosmopolitanism: Ethics in a World of Strangers* (2006), att skapa en gemenskap oberoende av våra skillnader är viktigt för en värld med god etik och moral. I den kosmopolitiska kontexten granskas de moraliska aspekterna och konsekvenserna av globaliseringen. Nu, mer än någonsin, är en god etisk och moralisk gemenskap viktig, på grund av den ökade konnektiva gemenskapen som skapas över internet. Med hjälp av begreppet kosmopolitism kan vi förstå hur en digitaliserad gemenskap växer fram på internet och hur vi genom årtionden har gått mot en mer digital och konnektiv värld; liksom hur vi tidigare gick mot en globaliserad och kosmopolitisk värld. Dessa har båda haft påtagliga konsekvenser för utvecklingen av etik och moral. Vårt fokus ligger på hur konnektiviseringen har påverkat etik och moral, på samma sätt som kosmopolitismen tidigare gjorde det.

Boken *Moral Culture* av Keith Tester (1997) används för att uppmärksamma moraliska problem i vårt nutida kulturella samhälle. Tester diskuterar även huruvida vi lever i en tid där moralen är på väg att förfalla. Boken hjälper oss att förstå samtidens komplexa, moraliska utmaningar och sätta vårt fall i en kritisk kontext. Utöver detta hjälper den oss även att uppmärksamma de etiska och moraliska problem vi står inför i modern tid.

Slutligen tar vi hjälp av Meyrowitzs bok *No Sense of Place* (1985) för att kunna förstå hur teknologin har påverkat vårt sätt att interagera. Meyrowitz utvecklar Goffmans dramaturgiska teori och sätter den i en ny, medial kontext, där han presenterar en tredje region (vid sidan av den bakre och den främre) som han benämner som en mellanregion. Vi använder Meyrowitzs teori om hur TV:n har gett upphov till en mellanregion för att förstå hur sociala medier har skapat nytt rum där nya etiska och moraliska frågor samt överträdelser kan uppstå.

Mot en konnektiv etik

När det privata livet blir underhållning

Internet och sociala medier har öppnat upp en ny, digital värld där vi kan dela och få till oss ny information konstant. Inte minst gäller detta underhållning, där vi genom nätet kan finna snabbt och lättillgängligt nöje från alla världens hörn. Under processen av internets framväxt har vi normaliserat att dela privat information med många människor, och forma oss en digital identitet. Van Dijck (2013:4–5) beskriver att vi idag lever i en konnektiv värld, där sammankopplingen av olika plattformar har skapat ett konnektivt ekosystem; där alla sociala medieplattformar, som kan ses som mikrosystem, kopplas samman. Hon (ibid.:50–51) menar vidare att sociala medier har gett oss möjlighet att skapa en samhörighet samt gett oss en plats för vårt identitetsskapande. Van Dijck (ibid.:126–127) poängterar att detta också har öppnat upp ett sätt för oss att producera underhållande innehåll och tjäna pengar på det vi publicerar. Detta har lett till, menar hon, att de som publicerar på YouTube tenderar att anpassa innehållet för att tillgodose annonsörer. På så sätt kan vi även förstå hur innehåll som skildrar barn kan anpassas av vårdnadshavare, för att publiceras i kommersiellt syfte. Familjen Franke och kanalen *8 Passengers* är ett exempel på hur en förälder använder sin familjs privata sfär för att skapa underhållning som man kan livnära sig på. Då barnen har stått under Frankes vårdnad, och inte gett sina direkta samtycken till att delas för miljontals människor, ställer vi oss frågan om hur etiskt och moraliskt försvarbart detta är?

Sharenting är en av de konsekvenser som uppkommit ur möjligheten att dela bilder från sitt privatliv. Ögels (2022:33) studie visar att det innehåll som delas av föräldrar och som inkluderar deras barn, tenderar att visa upp lyckliga stunder medan olyckliga väljs bort. Detta, menar Ögel, är ett sätt för föräldrar att porträttera en positiv bild av sig själva och sina barn. Frankes fall kan förstås analogt med detta, då hennes sätt att måla upp en bild av en stor, i de flesta fall, lycklig familj, utgör ett exempel på sharenting. Bauman (1993:11) menar att etik kan förstås som de principer som hjälper oss att motivera vårt agerande. De etiska principerna hjälper oss att agera korrekt och lämpligt, och ger oss ett idealiskt handlingsätt att eftersträva. Då internet är en relativt ny företeelse så saknas det universella, etiska principer för vad som är rätt och lämpligt online; eftersom den digitala konnektiviteten sträcker sig bortom geografiska och kulturella normer. Samtidigt utgörs internet av ett oändligt antal motstridiga etiska principer. Vad som är etiskt och moraliskt rätt eller fel på internet, är därför inte lika självklart som i andra, icke-digitala situationer. Enligt Bauman (1993:20–21) utgörs den postmoderna tiden, i de flesta

situationer, av en mångfald av olika motsägelsefulla “regler” och “röster” att följa. I de fallen kan vi inte luta oss tillbaka mot möjligheten att motivera våra beslut utifrån självklara etiska principer, då det inte längre finns givna normer för vad som är rätt och fel. Vi kan se att detta har accelererat i det digitala och konnektiva sammanhang vi idag befinner oss i, där vi återfinner en stor mångfald av etiska regler. Etiken är i dagens konnektiva samhälle pluralistisk och motsägande på många sätt, som en följd av att kulturer sprids digitalt och blandas globalt. Därför är det svårt att prata om en enhetlig etik, samtidigt som utvecklingen allt mer börjar gå åt att skapa gemensamma normer (Ess 2020:230). Mot bakgrund av detta kommer vi därför att tala om en konnektiv etik. En etik som influeras av de pluralistiska normer, värden och kulturer internet består av, men som samtidigt bygger på en sammanflätning av den värld som konnektiviteten ger upphov till. Parallellt med denna förståelse av den konnektiva etiken, så tar vi i beaktande Baumans förståelse av moral som något som är ambivalent. Vi kan på så sätt se att frågor om vad som är en etisk eller moralisk överträdelse i ett digitalt sammanhang inte går att ge ett självklart svar på. Att Franke delade barnens liv på sociala medier är därmed något som å ena sidan kan ifrågasättas etiskt, men å andra sidan också kan försvaras.

Med sharenting uppkommer frågor om hur mycket föräldrarna har rätt att bestämma över sina barns exponering på internet. När blir exponering av andras integritet, och i synnerhet barns, en etisk och moralisk överträdelse? Hur mycket rätt har vi att bestämma över våra egna barns synlighet online? Detta är frågor som är svårare att ställa rent moraliskt än etiskt. Moral är, till skillnad från etiken, menar Bauman (1993:10), ambivalent och återfinns i den primära situationen i det mänskliga mötet. Vad som är moraliskt rätt eller fel kan på så sätt endast avgöras i den specifika situationen. Vidare menar han (ibid.:21-22) att frånvaron av givna etiska principer medför att vi istället måste ta moraliska beslut på egen hand, utan guidning. Utifrån ett moraliskt perspektiv måste därför sharenting, liksom Frankes fall, förstås i den specifika situation de uppstår i. Att publicera uppgifter om barn på nätet, som inte kan tala för och försvara sig själva, och den kränkning av deras integritet som sker som följd, liksom de risker som finns med att vara offentliga, kan därför ses som något många anser vara moraliskt oförsvarligt. Det behöver dock inte nödvändigtvis betyda att det är en moralisk överträdelse. Den moraliska ambivalensen gör att vi behöver ta bakgrunden till publiceringen i beaktande. Sharenting kan därför, från ett perspektiv, ses som en moralisk överträdelse, då det finns en risk att barn far illa. Från ett annat perspektiv kan det ses som något som är moraliskt försvarbart, då det utgör ett sätt för föräldrar

att visa upp sina barn på grund av stolthet. Vad som anses vara etiskt och moraliskt försvarbart är därför inte svart eller vitt.

I know her teacher is uncomfortable with her being hungry and not having a lunch and it would ease her discomfort if I came to the school with lunch but I responded and just said Eve is responsible for making her lunches in the morning and she actually told me she did pack a lunch so the natural outcome is she's just going to need to be hungry. (Ruby Franke i Weber & Levy 2023)

Citatet visar på ett exempel på de metoder Franke använde sig av för att uppfostra sina barn, och hjälper oss att skapa en förståelse för hur dessa metoder kan ses som etiska och moraliska överträdelser. Tartaris et al. (2023:1463–64) studie visar att sharenting dels kan förstås som ett begrepp som illustrerar hur föräldrar använder internet för att kunna diskutera och dela med sig av sina erfarenheter som föräldrar, dels ett begrepp som förklarar hur de själva söker hjälp från andra föräldrar online när de har problem och frågor som rör deras barn. Tartari et al. menar vidare att många föräldrar idag, genom att utöva sitt föräldraskap både offline och online, tenderar att skapa en hybrid och heterogen föräldrakultur där de känner mer frihet kring hur de väljer att uppfostra sina barn. På så sätt kan vi se hur innehåll online kan påverka hur dessa föräldrar utför sina föräldraskap. Vidare leder detta till att vi kan förstå hur Frankes sätt att dela sina kontroversiella uppfostringsmetoder kan ha uppmuntrat andra föräldrar att använda sig av samma metoder. Franke har tidigare uttalat sig om att ett av hennes mål med sitt vloggande var att ge föräldrar strategier för hur de skulle uppfostra sina barn på bästa sätt.

I just want women who are still nursing babies, women who are still trying to get their families, women who are not sleeping through the night to see what it looks like at the finish line, to see that there is a light at the end of the tunnel, and it's beautiful and it's powerful and it's worth it, it's worth all the effort that families put into their family. (Ruby Franke i Raiken 2023)

Det problematiska i detta är att Frankes uppfostringsmetoder är kontroversiella och kan ses som överträdelser av etiska principer. I en av Frankes vloggar, som tidigare fanns uppe på hennes kanal, berättade hon att hennes tonårsson hade väckt sin bror mitt i natten och lurat honom att de skulle åka till Disneyland (Weber & Levy 2023). Hon tog då bort sängen från sonen under sju månader, som ett sätt att lära honom konsekvenserna av sina handlingar, och lät honom istället sova på en saccosäck. Som en följd av detta blev Franke senare anklagad, av användare online,

för att negligera sina barn. För att försvara sig menade hon att metoden var hämtad från ett terapiläger som hon tidigare skickat sin son till. Lägre förser inte deltagarna med sängar, och Franke argumenterade därför att det måste vara en väl beprövad metod som godkänts av psykologer. Utifrån Baumans definition av etik och moral rättfärdigade Franke på så sätt sina handlingar etiskt, då hon hänvisade till principer i samhället som säger att denna typ av bestraffning är okej. Vad vi också kan se är att Franke försvarade och försökte legitimera sina handlingar, vilket gör att risken att fler tog efter hennes sätt att handla blev större. I en intervju från 2021 menade Franke att genom sina vloggar så demonstrerar hon hur en "ansvarsfull mamma" beter sig (Neumann 2023). Hennes handlingar kan därmed ha gjort att andra tagit efter hennes beteenden, vilket kan bli problematiskt i moralisk bemärkelse. Att låta en tonåring sova på en saccosäck kan i många fall ses som både en etisk och en moralisk överträdelse. Kränkningen av dessa etiska och moraliska principer användes senare som bevis för de lagbrott hon blev anklagad för.

Ögel (2022:34) visar i sin studie att antalet gilla-markeringar på sociala medier påverkar hur frekvent en förälder delar. Ju fler gilla-markeringar, desto mer delar föräldrar bilder på sina barn. Utifrån denna förståelse kan vi förstå att Frankes fall kan bli bekymmersamt när hennes uppfostringsmetoder också skapade en stor, global skara följare som reagerade positivt på det innehåll hon publicerade. Franke var övertygad om att hennes föräldraskap var rätt och försvarbart, och genom den stora publik familjens kanal attraherade fick familjen många följare. En annan aspekt, som kan ses moraliskt oförsvarligt, är att följarna genom att trycka på gilla-markeringen på någon av Frankes videor visade att de sympatiserade med det innehåll hon publicerade. På så sätt kan även hennes följares moraliska ansvar ifrågasättas. Följarna av *8 Passengers* var dock inte alla gånger positivt inställda till Frankes uppfostringsmetoder, utan många gånger det motsatta. Reaktionerna under den tid kanalen var verksam, samt de reaktioner som kommit efter hennes gripande, vittnar om att hennes uppfostringsmetoder samt hennes sätt att dela barnens, många gånger, privata stunder inför en stor publik; har blivit starkt ifrågasatta och kritiserade. Tartari et al. (2023:1466–67) skriver att delning av innehåll som porträtterar barn kan medföra risker för föräldrars och barns integritet och säkerhet. Vi kan därför förstå vilka risker Franke utsatte sina barn för när hon exponerade dem, och deras privatliv, för en global publik. Frankes fall är inte endast ett exempel på sharenting, och att utsätta sina barn för de risker detta medför, utan hon delade även innehåll där hon visade upp situationer som kan tolkas som att hon misshandlade sina barn. Fall som Frankes skapar därmed etiska och moraliska frågor,

som endast kan uppstå i den konnektiva, digitala värld vi lever i idag. På så sätt blir denna typ av frågor en del av den konnektiva, etiska spelplanen. Vi ställer oss vidare frågorna: Hur påverkar fall, så som Frankes, där en typ av sharenting blir bevisföring för potentiella juridiska lagbrott; den konnektiva etiken? Vilken inverkan har fallet Franke, och liknande fall, på hur vi kommer att se på exponering av våra barn, rent etiskt? Kommer den etiska gränsen förflyttas och förändras efter händelser som Frankes?

För att förstå Frankes sätt att göra intrång på barnens integritet och exponera deras privata sfär, kan vi tolka fallet utifrån Goffmans (1959:29) teori om olika regioner i våra liv. Meyrowitz (1985:47) menar att de begrepp Goffman en gång myntade fick en ny innebörd när den nya teknologin, såsom TV:n, kom till. Vidare menar han att TV:n tillför en mellanregion som gör att publiken får ta del av en kombination av personers bakre och främre region. Meyrowitz teori om en mellanregion sätter därmed Goffmans teorier om bakre och främre region i en ny, medial kontext. Meyrowitz teori bygger på den traditionella TV:n, och sedan boken skrevs har decennier passerat och det mediala fältet har förändrats drastiskt, men mellanregionen finns kvar. Vad vi kan se är att mellanregionen i dagens digitala sammanhang inkluderar desto mer av den bakre regionen Goffman myntade, då digitaliseringen har gett oss möjlighet att publicera material från vår direkta vardag. Sociala medier och den konnektiva utvecklingen har öppnat upp möjligheten för oss att kunna beskådas av en publik, dels helt oberoende av tid och rum, dels oberoende av andra. Franke skapade i denna kontext en YouTube-kanal med innehåll som alltid kunde ses av hennes publik, utan några fysiska eller tidsbundna begränsningar. Denna icke-synliga publik som Franke attraherade genom sin YouTube-kanal, och som blev möjlig genom konnektiviteten, betraktar på så sätt ett skådespel i den nya mediala mellanregionen. Videorna som publicerades inkluderade inte bara en uppvisning av det Meyrowitz (1985:47) kallade mellanregionen, utan även delar av det som Goffman (1959:29) skulle anse tillhöra den direkta bakre regionen. Detta blir i sin tur än mer problematiskt då intryckningsstyrningen, som Goffman benämnde det, av Frankes skådespel helt och hållet styrdes av henne själv. Hon fick därmed makten över sina barns privata sfär och kunde göra överträdelser av deras integritet. Tidigare har det funnits gatekeepers i form av redaktörer och liknande som kontrollerade vad som skulle publiceras i media, och som begränsades av analoga mediernas brist på tid och utrymme (Meyrowitz 1985:80). I takt med den teknologiska utvecklingen har detta förändrats, och dagens digitala spelplan tillåter nästan vem som helst att producera innehåll för allmän beskådan. Barnens privatliv blev helt enkelt till

underhållning, där vårdnadshavaren kontrollerade vilka intryck den globala publiken skulle få ta del av; vilket, som sagt, påverkades av Frankes vilja att tillfredsställa publiken.

Utifrån förståelsen om hur Franke styrde intrycken av barnens privatliv, fortsätter vi diskutera huruvida det är etiskt försvarbart att fortsätta producera denna typ av underhållning. Bauman (1993:31) menar att vi för alltid kommer att möta moraliska dilemman där det inte finns ett tydligt svar på vad som är gott och vad som är ont. Det kommer aldrig finnas en självklar lösning, aldrig ett självklart svar. Vi kan genom denna förklaring förstå att vi även i den mediala regionen kommer att möta situationer som kräver att vi tar egen ställning. Återigen behöver vi förstå att den konnektiva etiken är byggd på en globaliserad, digital förståelse av världen där det är svårt att sätta upp ett etiskt regelsystem; på grund av det stora geografiska och kulturella avstånd internet ger upphov till. Precis som vi tidigare konstaterat, måste vi därför många gånger istället luta oss tillbaka på vår moral, och helt enkelt ta ställning i varje situation. Något som problematiserar Frankes fall ytterligare är att delar av familjens liv doldes för tittarna. Hennes utmärklade son, som kom in till grannen med tejpade handleder och vrister, ger oss indikationer på att det försiggick mer bakom kameran än vad tittarna fick ta del av. Hennes följarskara, som hon kunde tjäna pengar och kändisskap på, tog på så sätt del av en falsk eller förskönad bild av hennes föräldraskap. Något som skulle kunna anses vara en etisk överträdelse, men från ett konnektivt etiskt perspektiv behöver detta inte vara en självklar överträdelse. Att tjäna pengar på att skapa underhållning av sina barn behöver inte heller, utifrån Baumans förklaring av moral, förstås som något som alltid är moraliskt fel. Utan hur detta behöver avgöras från person till person, från situation till situation.

I have NEVER, never once, forgotten to vlog. It's like forgetting to eat or forgetting to breath. For me like picking up the camera and vloggin it's like... I would never forget to do that. (Ruby Fanke i Weber & Levy 2023)

Honestly, my biggest fear, ever since I started vlogging, was 'but what if I wake up and my children are just staring at a wall all day and there's nothing to film', that is legitimately my biggest fear. (Ruby Fanke i Weber & Levy 2023)

Vi tolkar citaten ovan som att Frankes största rädsla är att hennes inkomstkälla, som kom ifrån de vloggar hon publicerade, kommer att gå förlorad. Detta gör att exponeringen av hennes barn kan problematiseras än mer, och utgöra ett större problem etiskt och moraliskt. Detta benämner

Bauman (2007) som *kommodifiering*, eller *varufiering*. Meyrowitz (1985:73) menar att i fråga om traditionell TV så blir tittarna “konsumenter”, kanalerna “produkter” och reklamen “priset”. Detta har utvecklats sedan boken skrevs men går att applicera även på YouTube-videor. I detta fall blir vloggandet en typ av “säljande” där vloggarna och personerna i dem blir “produkter” och tittarna “köpare”. Sponsorerna samt reklamen blir “priset”. Ju fler visningar vloggarna hade, desto mer pengar genererade det. På så sätt blev barnens privata sfär en produkt med ett kommersiellt värde. Vad familjens medlemmar gjorde i sina privatliv skyddades inte längre av hemmets privata sfär. På så sätt inkräktades deras integritet, och blev ett sätt att skapa underhållning. Ju mer innehåll som skapades och ju mer kontroversiellt det var, desto fler tittare fick videorna och desto mer pengar tjänades. I vidare kontext, där detta sätts i perspektiv till dagens konnektiva värld där frågor kring digital integritet har stor vikt, blir detta ett stort problem. Ess (2020:67–68) menar att den digitala, globala diskussionen om individuell integritet går mer och mer åt att skapa en gemensam förståelse av vad integritet innebär, där rätten till en skyddad privat sfär går mot att bli normen och idag diskuteras det flitigt om vilken information myndigheter får använda och vikten av vår personliga integritet. I förståelsen av en konnektiv etik är denna frågan väldigt aktuell, då utvecklingen mot en norm om en hög integritet kommer påverka hur användare på nätet drar gränsen för en etisk överträdelse. I Frankes fall handlar det inte längre om endast en fråga om att exponera andras integritetssfär, utan också om att göra detta i finansiellt syfte. Om att sätta ett pris på sina barns personliga liv. I Frankes fall handlar det även om att sälja innehåll som inkluderar kontroversiella bestraffningar av hennes barn till tittarna, vilket gör att hennes etiska överträdelser kan problematiseras än mer.

Ytterligare en problematisk aspekt när det kommer till fallet Franke, är hur hon använde vloggarna för att ta kontroll över andras uppfattning om henne och familjen. Utifrån de vloggar Franke publicerade (Weber & Levy 2023) kan vi se hur hon bland annat självexponerade sig själv genom att överdela information om sin familj till sina tittare. Enligt Yang och Tan (2012:4) syftar självexponering till hur man väljer att presentera sig online inför andra användare. Vidare talar författarna om fem motiv som illustrerar hur användare kan självexponerar sig på internet. Ett av dessa fem motiv benämns som social kontroll, som innebär att man medvetet reglerar andras beteende och manipulerar deras intryck till sin fördel. Vi kan se en tydlig koppling mellan Franks beteende och social kontroll, då vi kan se mönster som tyder på att hon aktivt valt att styra och reglera intrycken av sig själv genom att manipulera sitt innehåll. Dessa mål, menar Yang och Tan (*ibid.*), kan bland annat finnas hos en kreatör med syftet att få ökad social

bekräftelse eller för att utveckla relationer. Detta medför att vi kan ifrågasätta vad för mål Franke hade med sina videor. Sökte hon social acceptans? Och i så fall från vem? För att förstå Frankes motiv ytterligare, kan vi återigen ta hjälp av Goffmans (1959:29) teori om intrycksstyrning. Meyrowitz (1985:30) skriver att intrycksstyrning kan vara ett sätt för individer att forma en identitet, detta kan göras genom att de identifierar sig med hur andra förväntar sig att de ska uppträda. Detta betyder att individer anpassar sina beteenden i specifika situationer för att påverka intrycken de förmedlar till andra. Som vi tidigare nämnt, så visar Frankes fall på hur hon, genom sin kanal på YouTube, skapade en scen där hon var sin egen regissör som iscensatte sina framträdanden. På så sätt valde hon hur mycket som visades av hennes liv, som vi kan tolka som en typ av social kontroll, vilket i sin tur styrde hur hennes publik uppfattade henne.

På grund av att Franke valde att självexponera sig, och att utöva det genom social kontroll samt överdelning av information på sin plattform, medverkade hon till att forma och styra de intryck tittarna och följarna fick av henne och familjen; vilket ledde till flera etiska och moraliska dilemman. Detta får oss att fundera över var gränsen mellan privatliv och offentlighet går, samt vad som anses lämpligt att dela med sig av och vad som inte är det. Våra handlingar och beslut präglas av motstridiga och komplexa moraliska överväganden, eftersom människan till sin natur inte kan sägas vara god eller ond (Bauman 1993:10). Eftersom all information som läggs upp på internet stannar på internet (Cooper 2022) kan detta leda till säkerhetsproblem (Rauf 2020). Även Frankes barns säkerhet hotades när hon delade information om deras liv. Baumans förståelse av moral hjälper oss att förstå att vi inte med säkerhet kan veta vilka avsikter Franke hade med sina handlingar, om de var goda eller onda. Dock kan vi inte bortse från att konsekvenserna av hennes handlingar, oavsett om hennes intention var god eller ond, kan komma att påverka hennes barns liv för alltid. Detta på grund av att den information om barnen Franke delade, kan användas precis hur som helst av vem som helst. Vilket moraliskt ansvar vi besitter blir därmed något som öppnar upp för en bredare diskussion på digitala plattformar som YouTube. Vem ansvarar för att den konnektiva etiken och moralen upprätthålls? Är det aktörer såsom Franke själv? Plattformar såsom YouTube? Användarna av plattformarna?

En konnektiv värld

Vår tids digitala etiska och moraliska utmaningar har i stor utsträckning påverkats av konnektiviteten (Van Dijck 2013:5). Enligt Van Dijck har den ökande konnektiviteten medfört drastiska sociala förändringar, särskilt för vår privata sfär. Nu har vi möjligheten att skapa

starkare digitala relationer med nära och kära världen över. Dessutom påverkar den digitala utvecklingen även vår offentliga sfär, då den har gjort att vi kan nå ut till miljontals individer som vi inte har någon nära relation till. Detta kan också hjälpa oss att förstå den konnektiva etiken, då vi bland annat kan se hur konnektiviteten har gett upphov till en större global medvetenhet om mänskliga rättsfrågor samt en ökad digital kommunikation. Med en ökad digitalisering följer också nya etiska och moraliska frågor. För att få en djupare förståelse för vilka nya frågor konnektiviteten ger upphov till, så är det viktigt att reflektera över de teknologiska framstegen, samt hur dessa påverkade etik och moral innan världen blev konnektiv. Kosmopolitism, enligt Appiah (2006:15), innebär utvecklingen av en global etik som omfamnar våra gemensamma mänskliga erfarenheter och värderingar samt utmanar tidigare kulturella perspektiv. Kortfattat kan kosmopolitism förstås som de moraliska konsekvenserna av globaliseringen. På samma sätt som globaliseringen innebar moraliska och etiska konsekvenser för kosmopolitismen, så innebär digitaliseringen detsamma för konnektiviteten, där etik och moral får en ny mening i en konnektiv värld. Appiah menar (ibid.) att betydelsen av begreppet kosmopolitanism innefattar två värderingar. Dels en universell värdering, som bland annat syftar på mänskliga rättigheter, rättvisa, icke-våld och respekt, dels de legitima olikheter som bland annat syftar på kulturella olikheter, etniska och religiösa olikheter. I vår globala värld krockar dessa värderingar ofta med varandra. Vidare resonerar han att dessa två aspekter inte nödvändigtvis är oförenliga utan snarare kan samexistera. Han argumenterar därefter att vi bör istället bygga broar mellan värderingarna än att bygga murar mellan dem. Det handlar om att skapa en världsgemenskap som håller oss samman istället för att skilja oss åt. Ännu viktigare är det med en god världsgemenskap i dagens digitala värld, då konnektiviteten ger upphov till en samhörighet som förenar världen.

Enligt Van Dijck (2013:4) försökte YouTube från början efterlikna TV:n, men formades istället till en plats för kreatörer att skapa innehåll. Denna typ av innehåll kallas för *user generated content*, eller på svenska, *användargenererat innehåll*. Franke kan ses som ett exempel på en kreatör som producerade denna typ av innehåll, och som dessutom nådde ut till miljontals av användare. Det innehåll hon publicerade fick dock många att ifrågasätta hur etiskt befogade hennes handlingar var. För Franke handlade det om att uppfostra sina barn, men utomstående tittare som tog del av hennes videor på YouTube ifrågasatte huruvida detta var etiskt och moraliskt rätt, eller faktisk misshandel (Weber & Levy 2023). Digitaliseringen har haft stor påverkan på individers val av kommentarer och åsiktsutbyten online, då den har medfört en ökad

möjlighet att föra kommunikation som är oberoende av rumslig närvaro (Van Dijck 2013:5–6). Tidigare, enligt Van Dijck (ibid.), förväntades nära, privata relationer dela åsikter och förslag privat. Men i dagens digitala era kan individer, som är kulturellt och geografiskt avlägsna, uttrycka åsikter som direkt kan påverka andras liv. I Frankes fall kunde hon påverka sina följare, men också tvärtom. Utifrån detta perspektiv menar Van Dijck (ibid.) att konnektiviteten inte bara öppnar upp för en global dialog, utan även förändrar hur olika åsikter och feedback påverkar och når ut till individer på en personlig nivå.

Fallet Franke berörs extra mycket av konnektiviteten, då hon presenterade delar av sitt liv online för miljontals människor. Franke valde att använda YouTube för att visa upp sitt liv. YouTube är en interaktiv plattform där det ofta sker utbyten av åsikter mellan tittarna och kreatörerna, men även tittarna emellan. Detta innebär att tittarna har stor påverkan på både kreatören och varandra. Hur Franke visade upp sig och sin familj online gav upphov till ett flertal skilda åsikter, vilket även åskådliggörs i kommentarsfältet under Weber och Levys (2023) video:

My father always said when you have children, you don't humiliate or belittle them because there's enough people in the outside world that will do that to them. They have to know you are their protector. (Weber & Levy)

Responser till kommentaren ovan:

I was privileged to have an honorable man, like my father. It's heartbreaking, knowing not all children are so lucky. (ibid.)

This is good to remember. thank you. (ibid.)

Kommentarerna utgör tre exempel på de runt 4000 kommentarer som finns i kommentarsfältet under Weber och Levys (2023) video. I kommentarerna så delar individer över hela världen sina åsikter och tankar, såsom i exemplen ovan, beträffande hur deras egna familjer är uppbyggda. Många anser också att Frankes uppfostringsmetoder inte går att rättfärdiga. Bland annat finns det kommentarer som uttrycker funderingar om hur en händelse såsom Franke-fallet kunde ske, och som uttrycker hur etiskt och moraliskt problematiskt det är:

The motive- attention and some twisted sense of moral supremacy, it's exploitation at the hands of a narcissist attention seeking parent [...]. (Kommentar från Weber & Levy)

This case also raises the issue of whether there needs to be legislation to protect children who are in their parent's social media posts that generate income for the parents [...]. (ibid.)

SHAME ON THE PEOPLE THAT SUPPORTED her channel!! (ibid.)

What's most shocking is the way she's communicating with her children is excellent by any standards. In fact, better than most parents. The twist is the way she treats and disciplines her kids is just jaw droppingly cruel. I can't believe both behaviors exist in one person. (ibid.)

The fact she is filming her child and putting it on the internet in such a vulnerable situation is sickening !!! (ibid.)

Vad vi kan uppfatta från de tusentals kommentarer som finns under videon (Weber & Levy 2023) är att många inte kan förstå hur en förälder kan behandla sina barn på det vis Franke har gjort. Ett flertal kommentarer påstår att hennes handlingar var ett tecken på någon form av narcissism:

Classic NPD (ibid.)

Många andra ifrågasätter hur hennes kanal kunde ha flera miljoner följare trots de sätt hon behandlade sina barn på:

What amazes me is that she actually had over two million subscribers and people watched how she disciplined her children. I pray no one else treats their kids how she did. (ibid.)

And how did her subs didn't just unsub in bulk after watching these horrible scenes?! I honestly don't know which is scarier a question. (ibid.)

Kommentarerna ovan fick följande svar:

a lot of her viewers were children, at least in the early days. I used to watch her when I was in elementary school and saw a mom with her kids. Now, as a junior in HS, i see the terrible things she was doing. (ibid.)

It's important to remember that a lot of their viewers could've been kids themselves. Like for me I grew up watching them and saw nothing wrong because I realised my family dynamic is the same and found it normal. Very sad. (ibid.)

Kommentarerna ger oss en inblick i vad för slags reaktioner Franke-fallet fått. Vad vi kan se är att det finns varierande åsikter om fallet. Vi kan dock också se att de flesta kommentarer är negativa, då många av dem uttrycker avsky när det kommer till Frankes uppfostringsmetoder.

Vissa påstår att det kan röra sig om någon slags narcissism eller otillräcklig lagstiftning för skyddandet av barn online. Kommentarererna bidrar till en djupare förståelse kring vad för reaktioner Franke-fallet för med sig, och speglar ett mångfald av känslor och åsikter. På så sätt speglar det också hur den konnektiva etiken tar sig till uttryck, och konkretiserar hur pluralistisk och motsägelsefull den är.

Fallet kan därmed ses från olika infallsvinklar. Från ett perspektiv finns det individer från skilda delar av världen, präglade av olika sociala och kulturella normer, som ser Frankes val av föräldraskap i linje med sina egna uppfattningar. Denna mångfald av perspektiv kan leda till att fallet blir mer komplext, eftersom åsikterna om vad som anses vara etiskt försvarbart skiljer sig mellan olika internetanvändare. Dessa användare kan därmed ha haft en betydande inverkan på vad Franke valde att lägga upp på sin kanal, då hon ville tillfredsställa sina följare. Detta i sin tur resulterade till ökad negativ inverkan på hennes barn, som inte bara led av hur de blev uppfostrade, utan även exponeringen hon utsatte dem för; vilket skedde framför miljoner tittare (Weber & Levy 2023). Att kunna påverka och bli påverkad online har skapat många konnektiva etiska och moraliska frågor. Elliot och Spencer (2017:43) menar att de etiska och moraliska frågorna som traditionellt existerat, blir utmanade i en konnektiv kontext. Detta på grund av att digitaliseringen har skapat ett nytt interaktivt rum bortom ansikte mot ansikte-interaktionen, där människor världen över numera kan ta del av diverse innehåll som publiceras online, som man förr inte kunde ta del av. Bauman (1993:110–111) menar att moraliska jaget skapas i interaktioner som sker ansikte mot ansikte. Det moraliska jaget drivs av vad som är gott och ont inom ramen för fysiska relationer. Konnektiviteten har dock öppnat upp nya frågor om vad som kan anses vara gott och ont i den digitala sfären. Från ett annat perspektiv finns det individer som tar avstånd från Frankes val av uppfostringsmetoder och ifrågasätter hur dessa kunde få lov att visas på en offentlig plattform som YouTube (Weber & Levy 2023), där det är möjligt att fatta moraliska beslut och rapportera innehåll som kan utgöra en risk.

För att ytterligare förstå reaktionerna behöver vi också ha förståelse för hur etik har gått från att vara en kollektiv, lokal företeelse till en konnektiv och global. Ess (2020:67) menar att digitaliseringen har medfört att en hybridisering av kulturella värden och normer växt fram, där de inte längre är bundna till geografiska platser och traditioner. Den digitala, globala diskussionen om individuell integritet går mer och mer åt att skapa en gemensam förståelse. Rätten till en skyddad privat sfär går mot att bli normen och idag diskuteras det flitigt om vilken information myndigheter får använda och vikten av vår personliga integritet. På så sätt kan vi

också förstå hur etiken går mot en allt mer global och konnektiv form. Appiah (2006:13) uppmärksammar att webben har bidragit till att vi har möjlighet att påverka och lära oss ifrån varandra. Som tidigare nämnt, så kom den kosmopolitiska utvecklingen Appiah (2006) talar om som ett svar på ett behov av att förstå de etiska och moraliska konsekvenser som kom till följd av globaliseringen. På samma sätt kan vi förstå den konnektiva utvecklingen. Den konnektiva etiken kan, likt kosmopolitism, byggas på en ömsesidig påverkan och lärande av varandra. Appiah (ibid.:13) menar att vi måste utrusta den etiska förståelsen som vi byggt upp under tusentals år, och lära oss hur vi kan leva etiskt rätt i den globala och konnektiva (vår tolkning) värld som har växt fram. Etik är helt enkelt inte längre något som endast är influerat av kulturellt baserade, lokala normer, utan har blivit något som utvecklas i en konnektiv och kosmopolitisk kontext. Det är detta som formar den konnektiva etiken. Hur Frankes följare reagerade på hennes handlingar måste därför förstås i termer av den konnektiva etikens utveckling, och inte jämföras med den etik och moral som tidigare influerade lokala samhällen. Vi lever idag i en ansluten värld, där även etik och moral påverkas.

I takt med det ökade utbudet av innehåll på internet så har det etiska ansvaret, så väl som det moraliska, för användare och kreatörer ökat och förändrats. Elliott och Spencer (2017:25) påstår att det som publiceras offentligt mest troligt förblir tillgängligt på internet för alltid, därför medföljer ett större ansvar för internetanvändare. Detta medför att allt som publiceras på internet, oavsett intention, kan få långvariga konsekvenser som kan påverka individer genom hela deras liv. Analogt med hur Elliott och Spencer förklarar dessa konsekvenser så kan vi förstå Frankes fall. Hennes videor finns fortfarande tillgängliga på internet, trots att hennes kanal nu är borttagen. Konsekvenserna som uppkom till följd av det innehåll Franke publicerade, kommer därmed att påverka henne i resten av hennes liv, men också hennes barns framtid. Frankes videor finns som sagt fortfarande att hitta på YouTube, men även på andra plattformar där användare har delat hennes videor med syftet att diskutera och kritisera dem. På så vis kommer det innehåll hon publicerade aldrig försvinna, och kommer därför påverka hennes barn resten av deras liv. Barnen kommer aldrig, helt och hållet, kunna få bort det innehåll som finns på dem, även om de skulle vilja det. Videorna kommer alltid att cirkulera på nätet, och ständigt påminna världen om hur deras mamma har behandlat dem. Digitaliseringen har medfört att våra privata liv kan bli till offentligt material, utan att man själv har möjlighet att kontrollera det. Ännu en gång blir det en fråga om vad som i denna kontext blir etiskt försvarbart, då vi inte längre befinner oss i en

kollektiv gemenskap, där interaktion sker ansikte mot ansikte, utan en ny gemenskap; nämligen en konnektiv som utgörs av en medierad typ av interaktion.

Den teknologiska utvecklingen har även öppnat upp en möjlighet för användare av väldigt ung ålder att ta del av det digitala utbudet. Till följd av detta ställer vi oss frågan om vilka etiska och moraliska problem som kan uppstå när unga individer spenderar tid på internet? Den tekniska utvecklingen har medfört en större möjlighet för individer att ta del av olika händelser online och detta gäller även unga. Vad som är etiskt accepterat att publicera och det moraliska ansvaret vi har över vad vi delar med oss om online, problematiseras på så vis. För att förstå vad som är etiskt och moraliskt befogat behöver vi återigen förstå den konnektiva etik som omfattar vår värld och som sträcker sig bortom den kulturellt baserade etiken som är förankrad i vår lokala kontext. Som tidigare nämnt, så talar Meyrowitz (1985:47) om den traditionella TV:n och hur den har kommit att utveckla en mellanregion. Sociala medier har bidragit till att mellanregionen utvecklats, då vi genom dessa medier har större möjlighet än tidigare att visa upp delar av vår bakre region. Nu, mer än någonsin blir användare, och då också väldigt unga individer, exponerade för situationer som förr inte skulle ha tillhört den bakre, privata regionen utan den främre. Det nya mediala fältet har expanderat och nya frågor och funderingar om vad som är etiskt och moraliskt försvarbart, har uppstått. Vilket moraliskt ansvar har andra internetanvändare för de unga som vistas online? Vilket ansvar behöver användare ta för det innehåll de publicerar på internet? I en konnektiv värld som denna kommer liknande frågor förbli aktuella, eftersom vår digitala sfär ständigt förändras.

Van Dijck (2013:4) menar att sociala medier idag influerar mänsklig interaktion på flera sätt- dels på ett individuellt och gemenskapsmässigt plan, dels på ett globalt då de har fört samman världen. Detta gör att även om vi är geografiskt längre ifrån våra moraliska problem, är vi närmare problemen på ett konnektivt och kommunikationsmässigt plan. Bauman (1993:83) påstår att samhällen under moderniteten skapade en offentlighet som saknade moralisk proximitet (moralisk, mänsklig närhet), det vill säga en offentlighet som istället endast var influerat av juridiskt grundade beslut. Däremot, menar han (ibid.:84–85), har postmoderniteten bidragit till att vi har återfått vår moraliska närhet. Vi har kommit närmare varandra och erkänt vårt ansvar gentemot varandra. Den etiska friheten, säger Bauman (ibid.:86–87), återkommer när vi erkänner vårt ansvar för den andra. Det moraliska ansvaret, menar han, grundar sig däremot i proximitet; att vi känner mänsklig, erfarenhetsmässig närhet till varandra. Liknande kultur eller levnadssätt kan också medföra att vi känner oss närmare varandra. Postmoderniteten har helt

enkelt skapat en möjlighet för oss att känna förbindelse med varandra även på avstånd. Det är mot bakgrund av denna förståelse som vi måste förstå Frankes följares ansvar, reaktioner och de åtgärder de tog, eller inte tog till.

Enligt Tester (1997:42–43) fick vi tidigare våra starkaste och första intryck av moraliska frågor genom TV-nyheter, även om det inte var troligt att vi var eller skulle bli involverade i någon av dem. Vidare menar han att på grund av TV:ns sätt att rapportera nyheter, på ett snabbt och flytande sätt, blir de moraliska problemen i världen för flyktiga för oss att kunna göra något åt. Sätter vi detta i kontext till dagens värld, så är nyheter och information idag ännu mer flytande och byts ständigt ut för att ersättas av något annat. Vi hinner inte alla gånger greppa all den information vi får till oss. På grund av den mångfald av sociala medier och den exponering media utsätter oss för idag, kan Testers teori hjälpa oss att förstå hur vårt moraliska ansvar känns allt mindre. Vi har gått från en kollektiv till en konnektiv värld, som helt enkelt sätter oss i en kontext där de etiska och moraliska överträdelserna är många och svåra att greppa, där avståndet till dem gör att vi känner mindre benägenhet att hjälpa. När Testers skrev boken 1997 kunde minskandet av moraliskt ansvar förstås som en följd av den mängd information vi tog till oss genom TV och andra traditionella medier, men i dagens digitala samhälle kan denna teori appliceras på all typ av information vi får till oss digitalt. Genom sociala medier matas vi ständigt med händelser som kan anses vara etiska, men framför allt moraliska överträdelser. Detta ger oss också en större förståelse för den konnektiva etiken; då vi möter etiska och moraliska överträdelser i mycket större utsträckning än i en kollektiv kontext. Idag är det inte endast den största och mest nyhetsvärda informationen som når oss, utan även andra typer av information, likväl som en stor mängd underhållning. Frankes fall kan ses som ett exempel på en av många kreatörer i den digitala världen som anses ha begått moraliska överträdelser. På så sätt kan Frankes videor, innan hennes gripande, förstås i en digital kontext där hennes videor blir en del av den oändliga mängden. Det etiska och moraliska ansvaret tunnas, som en följd av detta, ut i en konnektiv värld.

Bauman (1989/2004:50–52) menar att det fysiska och psykiska avstånd vi har mellan våra handlingar och de konsekvenser handlingarna får, påverkar hur stark karaktären av den moraliska handlingen blir. En handling som vi utför men som vi inte står ansikte mot ansikte mot, känner vi därmed mindre moraliskt ansvar för. Han menar vidare att etiska och moraliska överträdelser lätt försvinner i den stora mängden, vilket leder till att deras moraliska karaktär blir osynliga för oss. Vi ställs inte heller längre inför lika många situationer där vi direkt utsätts för

prövningar av vår moral, menar Bauman (ibid.). Vi kan på så sätt förstå hur vårt etiska och moraliska ansvar idag inte bara känns mindre, men också varför det är lättare att se förbi etiska och moraliska överträdelser som sker online. Konnektiviteten ger upphov till en gemenskapsbaserad närhet, men det geografiska avståndet kan bidra till att etiska och moraliska kränkningar känns långt borta och svåra att påverka. Utifrån detta kan vi se att även om Frankes tittare skulle anse att det är viktigt att agera mot hennes etiska och moraliska överträdelser, så gör den konnektiva kontexten det svårare för dem att få grepp om vilket ansvar de har och vilka åtgärder de ska ta till för att ingripa mot dem. När däremot Franks handlingar senare kom att handla om potentiella lagbrott, och inte endast om moraliska övertramp, så fanns det konkreta åtgärder att ta till. När det framgick att Franke möjligen bröt mot lagen, uppmärksammades fallet och hennes handlingar i större utsträckning medialt, vilket gjorde att fler exponerades för fallet. Detta i sin tur ledde dels till att hennes handlingars moraliska karaktär blev mer synlig, dels ledde det till att det fanns tydliga åtgärder att ta till, vilket gjorde att det var lättare för tittare att försöka påverka situationen.

Analogt med Bauman (1989/2004:50–52) går det även att förstå Frankes fall genom begreppet distant suffering. Distant suffering hjälper oss att skapa en djupare förståelse för hur distansen påverkade hur Frankes följare agerade. Van Dijck (2013:4–5) menar att till följd av att vi kommit att bli mer konnektivt sammankopplade, har nya möjligheter öppnats upp för individen att ta del av situationer bortom sin egen privata sfär. När en individ förr tog del av en händelse skedde detta i de flesta fall på nära avstånd, men tack vare konnektiviteten kan individer, trots geografisk avlägsenhet, ta del av en händelse och engagera sig i den. Likt Baumans (2004:50–52) påstående att distansen påverkar en handlings moraliska karaktär och vårt moraliska ansvar; så menar Boltanski (1999:12) att digitaliseringen bidrar till att det är svårt att veta hur man ska agera vid svåra situationer som sker digitalt. Detta gör att man i en digital kontext endast kan lida på avstånd. Boltanski (ibid.:32) skriver att förr hade individer på nära avstånd möjligheten att tröstat varandra i lidande situationer, men till följd av att våra liv mestadels består av att vi är uppkopplade online är distant suffering begreppet, som även Bauman (2004:50–52) talar om, aktuellt och innebär att vi nu kan lida på ett större avstånd. Detta får en annan betydelse i en konnektiv värld, då vem som helst kan lida av en händelse även om personen befinner sig på ett geografiskt avstånd från den. När det kommer till Frankes följare kan exempelvis kvinnor och mödrar känna större medlidande än andra, detta kan bero på att de känner mer medkänsla för barnen då de själva har barn. Vi ställer oss därför frågan om vilket

moraliskt ansvar en åskådare har, när en problematisk händelse inträffar på ett långt avstånd? Boltanski (ibid.57) påstår att när en situation överskrider en individs moraliska gränser så omvandlas det moraliska ansvar denna känner till känslor av ilska och vrede; vilket gör att personen agerar i affekt. Men en individ kan bara lida om den känner medlidande (ibid.), om den förstår att något är moraliskt fel och därför tar det moraliska ansvaret för att sedan reagera med ilska som följd. Boltanski (ibid.) menar vidare att förr, innan konnektiviteten och den ökade digitaliserade gemenskapen, löstes lidande problematiska situationer oftast genom fysisk våld. Men eftersom vi nu kan ta del av situationer digitalt, och då oberoende av var vi befinner oss i världen, och därmed geografiskt frångådda varandra, har vi inte längre möjligheten att vara fysiskt våldsamma. Utan istället, menar han, agerar många verbalt, genom att exempelvis anklaga andra.

När vi applicerar denna förståelse på Franke-fallet så uppkommer funderingar kring huruvida tittarna och följarna känner medlidande eller inte. Hur nära eller hur långt bort från Frankes handlingar måste en individ, i detta fall en tittare eller följare, vara för att medlidandet ska försvagas eller förstärkas? Hur nära eller hur långt bort måste en individ vara för att det moraliska jaget, som Bauman (1993:110–111) talar om, ska känna medlidande? Detta är frågor som ständigt kommer att återkomma i en digital, konnektiv värld, som den vi lever i idag. Det är svårt för en individ att etiskt och moraliskt bemöta jobbiga händelser när den befinner sig bakom en skärm (ibid.:169–170). Proximiteten som Bauman talar om (1993:86–87), får en annan betydelse i ett konnektivt sammanhang. Det handlar om mer än bara fysisk närhet utan vi blir förenade på en konnektiv nivå. Appiah (2006:15) menar att vi bör se det mänskliga, gemensamma bandet som går bortom geografiskt avstånd. Vad som kan bli komplicerat är när en individ, som befinner sig bakom en skärm, inte förstår konsekvenserna av dennes digitala handlingar. Detta på grund av att det genom en skärm är svårt för en individ att skapa en känsla av den sociala gemenskap som Appiah talar om (ibid.). Istället kan den bidra till att skapa en känsla av avståndstagande. Detta kan därmed komplicera internetanvändares etiska och moraliska ansvar.

Även om fallet kan ses som ett exempel där distansen minskade det moraliska ansvaret, så fanns det följare som reagerade och agerade mot Frankes handlingar, redan innan gripandet av henne skedde. Den digitala världen skapar också utrymme att förändra på avstånd, vilket gör att den konnektiva etiken på så sätt också kan medföra ett större ansvar än den kollektiva. Tittare reagerade mot hennes moraliska överträdelser under tiden de skedde, och inte endast efter hennes

gripande. Bland annat samlade tittare in underskrifter genom hemsidan change.org, i syfte att få amerikanska "Child Protective Services" att undersöka familjen (Weber & Levy 2023). Detta ledde dock inte till att något gripande inträffade, men visar att Testers teori (1997:42–43), om att vi genom medias utveckling distanserar oss från de moraliska problemen, inte helt och hållet stämmer. Det fanns tittare som engagerade sig för barnens Frankes välbefinnande. Det som däremot har förändrats sedan Testers bok skrevs är att världen har blivit mer konnektiv och digitaliserad. Samtidigt menar Tester (1997:6–7) att världen redan då var uppbyggd på ett vis som gjorde att våra moraliska handlingar har blivit institutionaliserade, vilket går att applicera även i en konnektiv kontext. I en online-baserad kontext kan vi inte på egen hand agera mot moraliska överträdelser, utan vi måste förlita oss på att andra människor tar sitt ansvar. När vi istället förr kunde agera mot dessa överträdelser i den direkta stunden, måste vi idag gå igenom juridiska institutioner och vi måste luta oss mot byråkratiska beslut. Med det sagt, kan vi fortfarande påverka och försöka förändra, men när vi agerar digitalt är vi beroende av andra människors engagemang. När vi applicerar denna förståelse på Frankes fall, och hennes följares agerande, kan vi bättre förstå det svåra i att agera på avstånd. Konnektiviteten och digitaliseringen har bidragit till att vi inte kan agera moraliskt på samma sätt som förr. Hur tittarna reagerade och agerade måste därför förstås i detta sammanhang, där konnektiviteten och digitaliseringen har gett oss möjligheten till att agera mot etiska och moraliska överträdelser på ett sätt som skiljer sig nämnvärt mot förr. Samtidigt har konnektiviteten öppnat upp möjligheten att faktiskt kunna agera bortom vår lokala sfär, genom att kommunicera och informera människor som geografiskt befinner sig långt ifrån oss, men digitalt nära. Van Dijck (2013:5–6) skriver att kommunicera och informera genom sociala medier har blivit en daglig rutin för de allra flesta. Sedan hennes bok skrevs har den mediala spelplanen förändrats drastiskt, och den är under konstant utveckling. Nya sociala medieplattformar, och nya kommunikationsmöjligheter tillkommer ständigt. Vad vi kan se är att internet och sociala medier har öppnat upp en möjlighet för människor att samlas och engagera sig, men också givit oss möjligheten att bli engagerade och agera mot etiska överträdelser. Den passivitet som tidigare funnits när media bestod av informationskanaler och envägskommunikation, har idag istället förvandlats till att bli ett medel att integrera genom. Det skapar därmed ett nytt sätt att agera mot etiska och moraliska överträdelser även på ett geografiskt avstånd, genom till exempel opinionsbildning men också genom konkreta, byråkratiska anmälningar.

Var går gränsen?

Tester (1997:21–22) diskuterar att vi inte längre kan se på världen som den en gång var och luta oss tillbaka på hur vi en gång förstod tid och rum. De teknologiska framstegen och globaliseringen har satt våra relationer och förståelse av världen i en ny kontext. Världen har förändrats, och blivit mindre men också större i sitt sammanhang. Vi har gått från att befinna oss i ett kollektivt sammanhang till ett konnektivt. Etik och moral har då också kommit att förändras, och vi går alltmer mot en konnektiv etik. Bauman (1993:1) menar att vi i den postmoderna tiden dagligen möter nya etiska och moraliska utmaningar som tidigare generationer inte behövde hantera. I dagens mer konnektiva och globala värld har denna utveckling accelererat desto mer, och det är i dagens kontext därför viktigt att reflektera över var de etiska och moraliska gränserna går. Finns det gränser och hur kan vi förstå dem i dagens digitala värld?

My kids are literally starving. I hesitate to say this because it's going to sound like a mean barbarian but I told the kids I'm not even going to let you eat breakfast until you get your chores done. (Franke i Weber & Levy 2023)

Detta är ett av många av Frankes uttalanden som fått starka reaktioner. Citatet kommer från en av hennes vloggar, där hon berättade att hennes barn inte blev serverade frukost förrän efter att de utfört sina sysslor. Som vi demonstrerar i denna uppsats så kan hennes fall ses som ett tydligt exempel på hur nya etiska och moraliska frågor kan uppstå som en följd av konnektiviteten och digitaliseringen. Men det Franke blev gripen för handlar om händelser som inte endast kan anses vara moraliska och etiska överträdelser, utan som också blev bevis för potentiella lagbrott. För den konnektiva etikens principer är inte lika självklara som en kollektiv, geografiskt och kulturellt avgränsad etik. Det är en blandning av uppsättningar av kulturella förståelser och normer. På så sätt kan den anses vara pluralistisk och motsägande, samtidigt som konnektiviteten gör att vi går allt mer mot gemensamma värdegrunder. Men fall som Frankes gripande gör också att den konnektiva etiken påverkas. Det får oss att ställa frågor såsom vad som händer med den konnektiva etiken när det som kan ses som etiskt fel blir bevis för potentiella lagbrott? Medan etiken är beroende av principer så är moraliska överträdelser ambivalenta och kan endast förstås i situationen; detta gäller även i en konnektiv kontext. Hur etiken påverkas av den digitala utvecklingen kan på så sätt ha ett samband med den konnektiva hybridiseringen av normer. Hur påverkar situationer, som Frankes, synen på vad som är etiskt acceptabelt i en konnektiv

kontext? Hur förändras vårt sätt att se på etiska och moraliska överträdelser? Vårt fall belyser många frågor, men få svar.

En annan viktig fråga vi ställer oss när vi analyserar Franke-fallet gäller diskussionen om vilket moraliskt ansvar användare av internet besitter. Bauman (1993:38) nämner att moraliskt ansvar kan skilja sig beroende på var i världen vi befinner oss. Beroende på det, kan den moraliska handlingen antingen anses vara god eller ond, eller ses som rätt eller fel; detta benämns som *moralisk kontingens*. Detta innebär att vad som anses vara moraliskt rätt för en individ kan anses vara moraliskt fel för en annan. I detta fall kan det vara svårt att veta vad tittarna och följarna ansåg om Frankes val av föräldraskap. Frankes uppfostringsmetoder har bevittnats av miljoner människor, men trots detta var det en individ som befann sig geografiskt nära, det vill säga grannen; som slutligen agerade mot de etiska och moraliska överträdelser han ansåg Franke begick.

Vad som därmed blir intressant ur ett etiskt och moraliskt perspektiv är frågor såsom: var grannen och tittarna lika mycket moraliskt ansvariga för sina beslut och handlingar? Vad för roll hade respektive part, tittarna och grannen, i familjen Frankes liv? Hur påverkar konnektiviteten och det digitala medielandskapet individers beslut och handlingar? Moral som tar sig i uttryck i den konnektiva sfären grundar sig i proximiteten, det vill säga den mänskliga, moraliska närheten vi individer känner gentemot varandra. Eftersom tittarna och grannen befann sig på olika platser geografiskt sett, där grannen bodde bredvid medan tittarna befann sig på varierande platser, så kan vi förstå deras moraliska ansvar på olika nivåer. Bauman (1993:148) talar om distansen mellan "mig" och "dem". Detta kan vi applicera på grannen och tittarna. Franke kan förstås som "mig" och grannen samt tittarna som "dem". Han (ibid.) menar att huruvida en individ väljer att erkänna en situation eller inte, grundar sig i vilken kunskap den har om händelsen samt avståndet till den. Med andra ord så påverkar distansen vad för känslor som uppstår hos en individ när en svår situation uppstår. När det kommer till Frankes tittare, som befann sig på olika delar av världen så är risken stor att många valde att bortse från kännedomen om hur Franke valde att behandla sina barn, enbart på grund av det geografiska avståndet. Tvärt emot har vi grannen som såg händelsen på nära håll och därför kunde vidkänna situationen, tack vare närheten till den. Detta bidrar till att vi ställer oss ytterligare frågor: vilken skillnad i moraliskt ansvar besitter respektive part? Hade tittarna mindre moraliskt ansvar eftersom de inte befann sig i Frankes närområde? Eller på grund av att de befann sig i ett konnektivt, och inte ett kollektivt sammanhang? Hade grannen ett större moraliskt ansvar eftersom att han var deras

granne och befann sig i ett kollektivt sammanhang? Eller hade han ett större ansvar att agera när han såg barnet lida, eftersom det var det etiskt rätta i den kollektiva kontext han befann sig i? Frågor som dessa är svåra att besvara, men har en betydande roll för att förstå den rådande utvecklingen av den konnektiva etiken och moralen; speciellt i den globala och digitaliserade värld som vi idag lever i.

Vad vi kan konstatera är att konnektiviteten har gjort att vi är mer distanserade från att ta vårt moraliska ansvar, samtidigt som det har gett oss möjligheten att ta del och agera mot etiska överträdelser utanför vår kollektiva sfär. Konnektiviteten har skapat ett multikulturellt, digitalt fält där de etiska principerna är pluralistiska; till skillnad från tidigare där vi befann oss i ett kollektivt sammanhang med en mer homogen etik. Detta har bidragit till att våra etiska gränser har försvagats. Enligt Appiah (2006:13) handlar det om att förstå moral i en kosmopolitisk kontext, att utrusta och utveckla den förståelse vi har om moral, med nya idéer och intentioner. Kosmopolitiska kontexten har sedan övergått i en konnektiv, där det istället handlar om att förstå etik och moral i ett nytt sammanhang. Liksom Appiah (ibid.:165) påstår, så är vi människor först och främst partiska till våra nära och kära, och sätter dem först; "andra" människors välmående kommer sekundärt. Som tidigare nämnt, så handlar detta fall inte endast om en förståelse av hur grannen till Franke bemötte situationen, och vilket ansvar den personen besatt, utan om personer som betraktade händelser genom en skärm på en helt annan plats på jorden. Moral är ambivalent, men på grund av distansen vi har till de händelser som sker försvagas denna. Därför handlar det också om hur vi kan förstå moral och etik, och hur vi kan förstå den utveckling av dessa som sker och kommer ske i takt med att världen blir mer och mer konnektiv.

Det sätter oss som sagt också i en kontext där vi har möjlighet att ta ansvar och förändra, även på långt avstånd. Det gör att vårt etiska och moraliska ansvar mot de som befinner sig på distans trots allt kan anses vara större än i en tidigare lokal kontext. En del av Frankes följare, som många befann sig på ett stort geografiskt avstånd från henne, engagerade sig i Frankes uppfostringsmetoder och agerade när de ansåg att etiska och moraliska överträdelser begicks. Distant suffering-begreppet ger oss förståelse för hur individer som bevittnade händelsen på ett långt avstånd kunde känna medlidande för Frankes barn, när de blev utsatta för emotionellt våld. De kunde inte göra något där och då, eftersom de inte befann sig geografiskt nära, men kunde uttrycka sig på internet och kunde på så sätt försöka medverka till en förändring. Däremot, till skillnad från tittarna, befann sig Frankes granne fysiskt nära. Därmed hade också grannen en annan möjlighet att agera, genom att ringa polisen efter att han öppnat dörren för Frankes son.

Slutligen, för att sammanfatta, så finns det inga självklara svar på frågorna hur etik och moral tar sig till uttryck i en konnektiv, global värld. Detta på grund av att dessa ständigt förändras i det digitala medielandskapet som vi idag lever i, som sträcker sig bortom geografiska begränsningar. Baumans (1989:1993) förståelse av etik och moral är därmed inte irrelevant, men måste sättas i en ny kontext, då världen de senaste decennierna har förändrats på ett flertal betydande sätt. Detta medför att vi kan tala om en konnektiv etik, som måste förstås i just en konnektiv kontext bestående av en hybridisering av normer, kulturer och värden som delvis står i konflikt till varandra. Avlägset lidande får en ny betydelse då vi nu kan ta del av händelser världen över som vi kanske inte kan påverka, även fast vi vill det. Konnektiviteten gör att det är lättare att upptäcka moraliska överträdelser, men det geografiska avståndet gör att vi har svårare att påverka dem. Åtgärder som att anklaga, sluta följa och kritisera blir verktyg som används istället för fysiskt våld, i dagens medielandskap. Franke-fallet utgör ett exempel på detta. Även om svaren på de frågor vi ställt inte är givna, så kan vi utifrån vår analys förstå hur digitaliseringen och konnektiviteten har påverkat etik och moral. Dessa har dels bidragit till att sätta oss i nya situationer, där nya typer av etiska och moraliska frågor kan uppstå, dels haft en inverkan på det ansvar vi besitter för de som är geografiskt långt ifrån oss. Vi går, helt enkelt, mot en konnektiv etik.

Litteraturlista

Appiah, K.A. (2006). *Cosmopolitanism: Ethics in a World of Strangers (Issues of Our Time)*. 1st ed. W. W. Norton & Company.

Bauman. Z. (1993). *Postmodern ethics*. Malden Blackwell Publishing.

Bauman, Z. (2007). *Consuming Life*. Cambridge; Malden, Ma, Polity Press.

Bauman, Z., Gimdal, G & Gimdal, R. (1989/2004). *Auschwitz och det moderna samhället*. Göteborg: Daidalos.

Boltanski, L. (1999). *Distant Suffering: Morality, Media and Politics*. Cambridge University Press.

Cooper, T. (2022). "McLuhan, social media and ethics". *Explorations in Media Ecology*, 21(4), pp.417–423. doi:https://doi.org/10.1386/eme_00143_7.

Elliott, D. & Spence, E. (2017). *Ethics for a digital era*. John Wiley & Sons, Incorporated: Wiley.

Ess, C. (2020) *Digital Media Ethics*. 3e upplagan. Polity Press. Tillgänglig på: <https://www.perlego.com/book/1536752/digital-media-ethics-pdf> (Åtkomst: 12 dec. 2023).

Flyvbjerg, B. (2001). *Making Social Science Matter. Why social inquiry fails and how it can succeed again*. Cambridge: Cambridge University Press ISBN 978-0-521-77568-7.

Ge, Xiaoyu. "Social Media Reduce Users' Moral Sensitivity: Online Shaming as a Possible Consequence." *Aggressive Behavior*, vol. 46, no. 5, 2 June 2020,

<https://doi.org/10.1002/ab.21904>.

Goffman, E. (2020). *Självframställning i vardagslivet*. Lund: Studentlitteratur.

Iskül, A.-M. & Joamets, K. (2021). “Child Right to Privacy and Social Media – Personal Information Oversharing Parents”. *Baltic Journal of Law & Politics*, 14(2), pp.101–122.
doi:<https://doi.org/10.2478/bjlp-2021-0012>.

Krippendorff, K. (2004). *Content analysis : an introduction to its methodology*. 2nd ed.
Thousand Oaks: Sage Publications.

Kogut, T, Ritov, I, Enrico, R, & Liberman, N. “How Far Is the Suffering? The Role of Psychological Distance and Victims’ Identifiability in Donation Decisions.” *Judgment and Decision Making* , vol. 13, no. 5, Sept. 2018.

Lokhande, G, & Sadhana, N. (2022) ““You Are Cancelled”: Emergence of Cancel Culture in the Digital Age.” *IAHRW International Journal of Social Sciences*, vol. 10, no. 2, 2022, pp. 252–259.

Meyrowitz, J. (1985). *No sense of place : the impact of electronic media on social behavior*.
New York ; Oxford: Oxford University Press.

Rauf, A.A. (2021) ‘New Moralities for New Media? Assessing the Role of Social Media in Acts of Terror and Providing Points of Deliberation for Business Ethics’, *Journal of Business Ethics*, 170(2), pp. 229–251.

Tartari, M, Lavorgna, A, & Ugwudike, P. (2023) “Share with Care: Negotiating Children’s Health and Safety in Sharenting Practices.” *Media, Culture & Society*.

<https://doi.org/10.1177/01634437231182002>.

Tester, K. (1997). *Moral Culture*. SAGE Publications Limited.

Van Dijck, J. (2013). *The Culture of Connectivity: a Critical History of Social Media*. New York: Oxford University Press.

Yang, L. & Tan, B. (2012). “Self-disclosure on online social networks: motives, context feature, and media capabilities”.

Ögel, H. (2022) “Demographic, Social Network Structure and Instagram Use Related Factors Predicting Parents’ Sharenting Behaviors.” *Psikiyatride Guncel Yaklasimlar - Current Approaches in Psychiatry*, vol. 14, no. Ek 1, 29 Dec. 2022, pp. 28–36,

<https://doi.org/10.18863/pgy.1026147>

Empiriskt material

Neumann, S. “A Timeline of Ruby Franke’s Rise and Fall: From Family Vlogger to Child Abuse Charges.” *Peoplemag*, Uppdaterad 19 Dec. 2023, Åtkomst 10 Dec. 2023, people.com/ruby-franke-rise-fall-youtube-vlogger-charged-child-abuse-7969073.

Raiken, A. “Who Is Ruby Franke? Everything We Know about the Family Vlogger.” *The Independent*, 9 Sept. 2023, Återkomst 10 Dec. 2023,

<https://www.independent.co.uk/life-style/who-is-ruby-franke-jodi-hildebrandt-youtube-ut-ah-b2408440.html#>.

Weber, J. & Levy, A. (2023). *The Rise and Fall of YouTube Mom Ruby Franke — The Story So*

Far. [video] www.youtube.com. Tillgänglig på:

<https://www.youtube.com/watch?v=QgXSZuKafAc> (Åtkomst 21 okt. 2023).